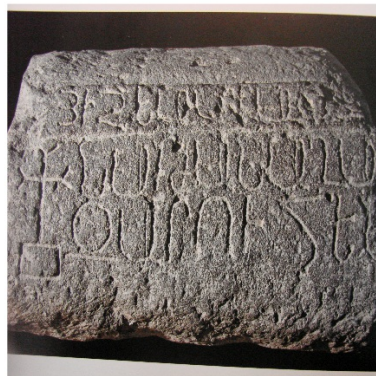

La classe d'histoire

intro : c'est pas sorcier

Avant

Après

origine de l'écriture

**à replacer dans le cadre de
l'histoire arménienne :**

- christianisation
- conservation de l'identité

**création de l'alphabet
arménien**

**1er livre arménien (500è anniv)
Erevan capitale mondiale de l'écrit**

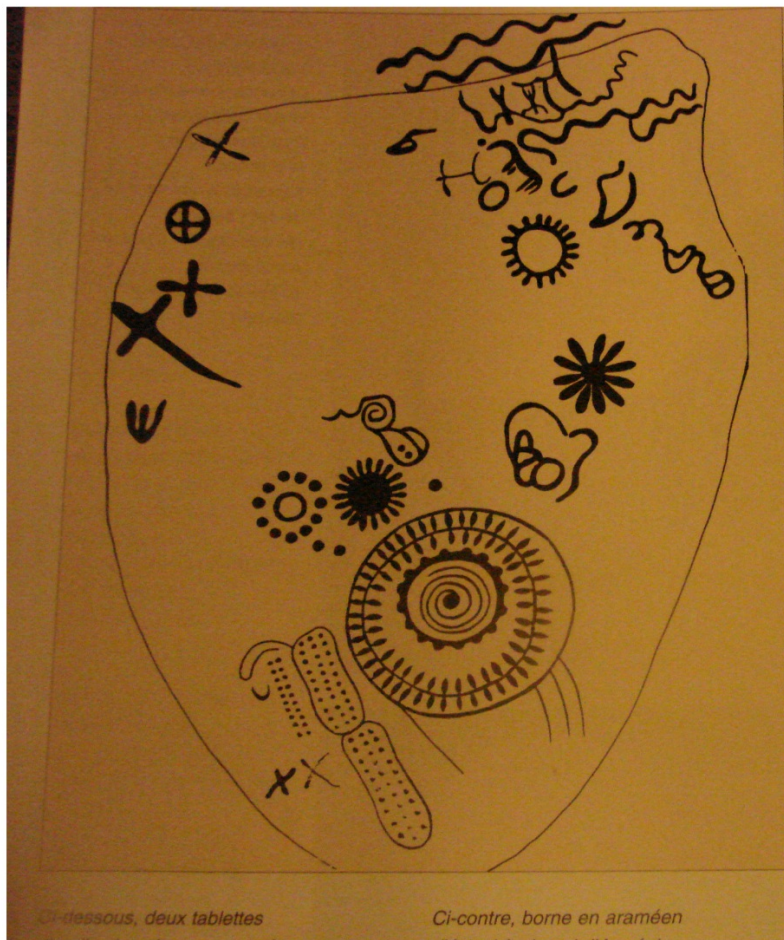

LES CINQ ÉCRITURES DE L'ARMÉNIE

L'Arménie « carrefour des cultures » mérite bien cette appellation : souvent dominée au cours de l'Antiquité, elle s'est vu imposer la langue et l'écriture du vainqueur. Rien d'étonnant, donc, l'on trouve des documents officiels écrits au moins en cinq écritures différentes depuis les plus anciens pétroglyphes jusqu'à l'invention de l'écriture arménienne au Ve siècle de notre ère par le moine Mesrop Mashtots, qui désirait retraduire les épopées et les mythes arméniens.

Le Caucase étant un creuset de populations et de cultures, l'Arménie n'échappe pas à ces mélanges ethniques et culturels. C'est seulement au VIe siècle

Du Ve au Ier millénaires, des idéogrammes, des hiéroglyphes, des calendriers et des repères de mouvements célestes ont été gravés dans la pierre, comme ici sur un rocher de l'observatoire de Sev-Var.

Ci-dessous, deux tablettes

Ci-contre, borne en arménien

rupestres, idéogram
dans les écrits de l'ép
médiévaux d'enchar
A ce propos l'a
« Les premiers
dessins ont prob
ainsi qu'autour

Peintures rupestres astrono-
miques vues du haut de la
montagne Noire à Varténis

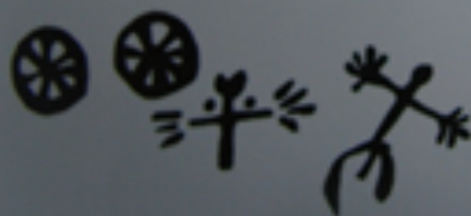
Merveilles d'Arménie

Scène de combat
entre dieu du soleil
et dragon dans les
peintures rupes-
tres (Baydassar,
Oughdassar)

Peinture
rupestre de
dragon
(les monts
Guéghama)

Dieux-hommes
de foudre

es antiques
aux Armé-
ils ne sont
hniques de
fficiels sont
anscrite en

pire perse,
les docu-
ersane est
ens et par-
que parle
es armé-
a période
, sous le
e grec de-
isées aux

lome éta-
rejoindre
ielle, en
tilisé par
s voisins
es diffé-
ion po-
bomis

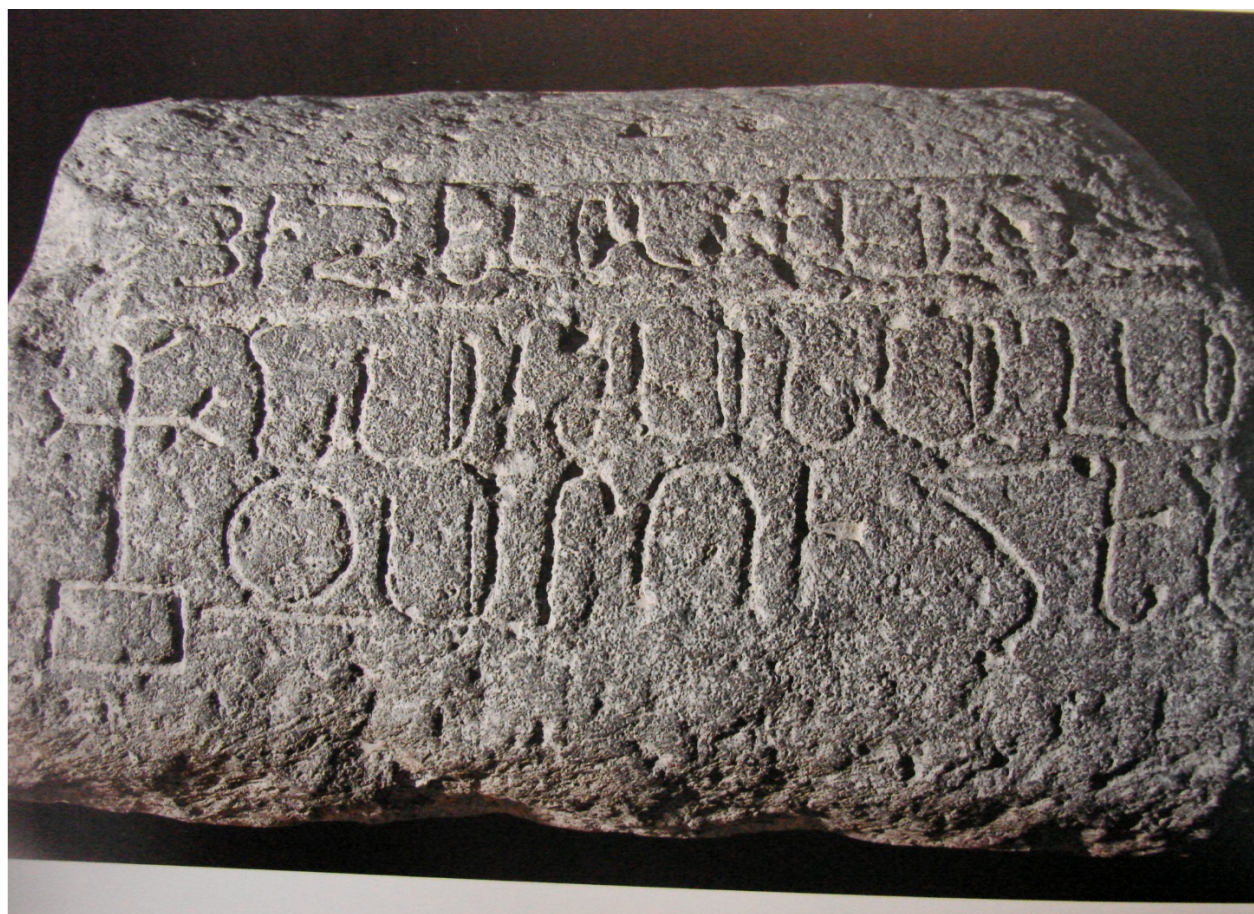

Épithaphe grecque d'Aelia Maxima et de sa fille Aelia Valentina, peut-être décédées

Ci-dessous, une dédicace latine à Marc-Aurèle
(173-175 ap. J.-C.), faisant allusion aux troupes
présentes en Arménie à cette époque.
(Musée national d'Histoire de l'Arménie).
(cliché J. Lesage)

Toujours utilisé, l'alphabet arménien fut créé

Inscription de Dizak

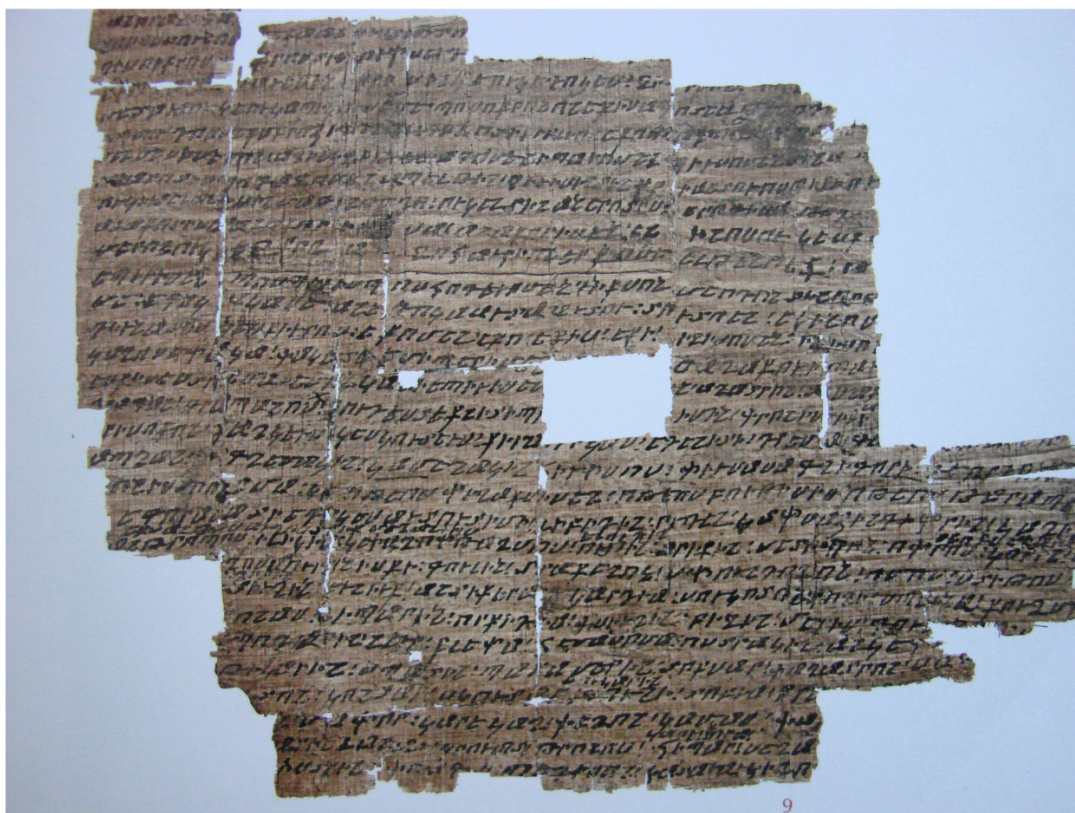
[00]

panakert, Musée d'histoire de l'Artsakh, 4599/134

4.5 Croix avec inscription

[1447]

	Perse	Ugaritique		Perse	Ugaritique
a			r ra		
I			r ru		
u			l la		
k ka			s sa		
k ku			z za		
g ga			š ša		
g gu			qr qra		-
h ha			h ha		
č ča		-	h	-	
? ?a			‘	-	
? ?i			š	-	
t ta			l	-	
t tu			l	-	
d da			z	-	
d di			š	-	
d du			ž	-	
q qa			m ma		
p pa			m mi		
b ba			m mü		
f fa		-	y ya		
n na			w wa		-
n nü			w wi		-

Լիպրիանոս

Վ զաւ. Թարգմանկարիւնստի.
 Չ որաւացել է կամարիւնաց,
 Եւ կախարդաց. կաղանդաց
 սկարիւնստս ծառայ
 Դի քի. Վ Նստի ք
 աղի : Վ զգաւ Տ
 Եւ Լսացի : Վ Նստե

Թանոսիրորդի: Եւ Կոնստանդ
ինոյեղեւիսայ: Եւ Լմարինոյ
ղաւորիսայ: Յորժամ ծնայեա
որովայն Լմարինոյ, ծնող քն
ինսպիրեցիս զհոռութեան կե
ստայտ Թիկոնոց: Եւ Լուսայ
գլխարուեաւս. Լգկախարդա
կանգիրս: Եւ Լեղեառաւ Եւ
անգլիինս. Լգնաքովր. Լգկ

IMPRIMERIE ARMENIENNE

**Une exposition à Amsterdam (Pays-Bas) pour le
350ème anniversaire du premier livre imprimé
arménien, la Bible**

Կորնելոսը ընդ մուծ զատուն իւր իստուի ք
 կնքեցին զանձինս. և ոչ ծանեան զայս: ք
 Եւ եւթ մի անգամ այն առաւտնցի
 ստուերս մահուի. Եւ եւթ իսկ
 առ նուցու զիստ սիւնի ստուերացն հու: ք
 Թե թեազոյն ինչ թուրցն երեսացի ուր
 ծանեացն մասն նց ինչ երկրի. երեսացի
 տունկ նց ինչ ցամաք երկրի. զի զան ծանե
 ցն որոշյն յապրտակեցին: Բնորդ ճշեռա
 տակեցան. նա մեղք: Իրբն զմառախուղ
 ցողոյ եղև ան յայտ. հաստուցն նմա որին
 ափաւն: Ի որտակեցն ամ անիրաւ հան
 զոյն փայտի անբժրչականի. զի ամ լոյն
 բարի ոչ արար և ամուրոյն ոչ ողորմեցաւ:
 սրտմուծք կոր ծանեաց զտկարս: Եւ թի
 պիտ յարեցէ մի հաւատաւոր. կենց երոց:
 Հիւանդացեալ և մեակն կալցի ողջա
 նալ: այլ անկցի ախտել. զի զբազումս
 շարճաւեաց բարձրութի նր: Եւ արցա
 մեցի իրեղբան ջար իտաւ թի. կամ իբն
 զհասկ իննն անկեալ իցաւ լոյ: Ի զպա
 թի ասեցէ զբ որասեցէ զինն սուտ խօսեցէ

7

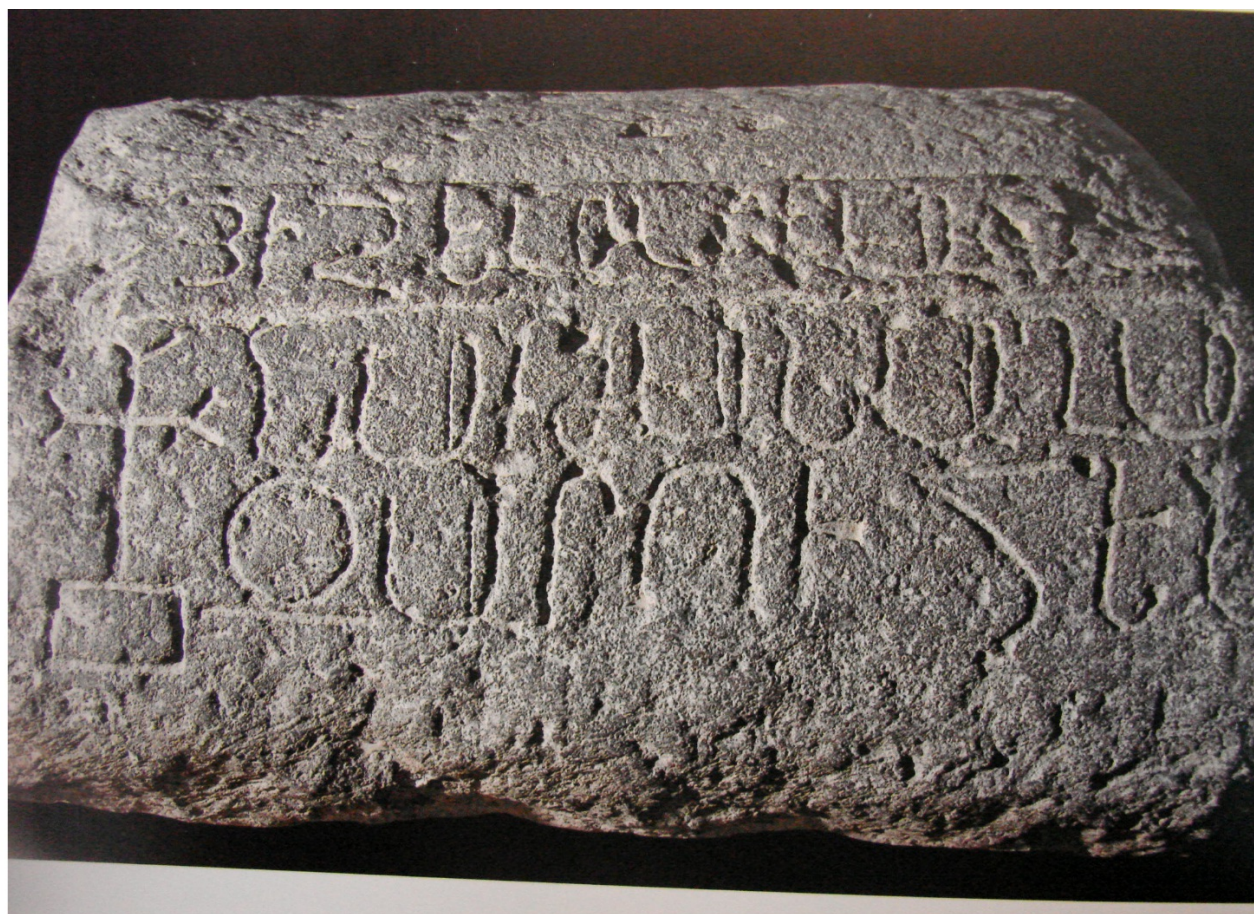
Դիցէ զեանս իմ յոչ ինչ: Կրկն
 Դիցէ. Բարեկամս: Եւ Եւթ ունի
 սկարդ առանկ եւ լեցէ անհա
 ինմանի որ առանկ զամ ինչ 'եբար
 ինման: Եւ ոչ կարճեցէ ի գույնի
 յապաղումն. Կենցնր. յոր վնայոյ էկե
 ցէ դարանակալութի առ ինմանի:
 Թե արդ ինեցե մարդ արդար առաւ
 նա: կամ ոչ արեւոյց զան ճիւղ իկան
 անցածնայ: Թե էկէ լուսնի հրամայ
 էացէ և ոչ ծագէ. և աստեղ x ոչ է
 Եւ առաւ ինն: Եւ ոչ է մարդ երբ
 որդի մահոյ ոչդն: Կրկն Դիցէ Եւթ
 Ի մառնիս կամ ում ապհա
 կան լինելոցն: Եւ ապա էն անկ
 որոյ բազում զաւրումն. Եւ որոյ
 հրճէ բազում ի: Եւ որոյ ին
 հրդակեց ինեցն. ոչ ընդայն որոյ
 իմաստութի: Եւ զի վիտ երկրէ. Եւ
 ոչ որոյ թե թի զօրութի: Եւ արտ
 ցէ բան. և ոչ շուտ է ի ինն: Եւ
 Եւ սկայ x ծանեցն ինեք անստ

7

դիցի զբանս իմ յոչ եւ չ: Կրկնեալ
Կրկնեալ: Բայց զայստայ: Կրկնեալ: Կրկնեալ: Կրկնեալ:
սկարդ առաւել եւ չ: Կրկնեալ: Կրկնեալ: Կրկնեալ: Կրկնեալ:
Ինձանի որ առաւել զանձ եւ չ: Կրկնեալ: Կրկնեալ: Կրկնեալ: Կրկնեալ:
Յո՛ւն: Լի ոչ կարծեացի թէ Գո՛ւցի
յապաղուծն Գեղեցիկ: Եւ զկայսր Էկե
ցի զայստայս կարճեալ առ Ինձանի:
Ձե աւր լինիցի Տարդ աւրաւ առաւել
ուն: Կան ո՞վ աւրեացի զան Յիսուս ի կան
անցածեաց: Ձե Էկե լուսնի համայն
Էացի Էոջ Տարդ: Կանաւել ոչ Էկե
առաւել: Եւ լի թէ Տարդ Էրե
որդ Տարդ որդի: Կրկնեալ: Կրկնեալ: Կրկնեալ: Կրկնեալ:
Կրկնեալ: Կրկնեալ: Կրկնեալ: Կրկնեալ: Կրկնեալ:

[illegible]

[illegible]

	-	—	—		
U	U-	U—	U—	U	A
U	U-	U—	U—	U	Z
U	U-	U—	U—	U	M
U	U-	U—	U—	U	Σ
U	U-	U—	U—	U	B
U	U-	U—	U—	U	H
U	U-	U—	U—	U	N
U	U-	U—	U—	U	T
U	U-	U—	U—	U	Γ
U	U-	U—	U—	U	Θ
U	U-	U—	U—	U	Ξ
U	U-	U—	U—	U	Φ
U	U-	U—	U—	U	Δ
U	U-	U—	U—	U	K
U	U-	U—	U—	U	Π
U	U-	U—	U—	U	X
U	U-	U—	U—	U	E
U	U-	U—	U—	U	Λ
U	U-	U—	U—	U	P
U	U-	U—	U—	U	Ω
U	U-	U—	U—	U	I
U	U-	U—	U—	U	Λ
U	U-	U—	U—	U	P
U	U-	U—	U—	U	Υ

Figure 12. Le double système de l'alphabet mesopique
A éléments ; *B* valeurs phoniques grecques ; *C* combinaison des éléments et des valeurs)
 (cf. fig. 8)

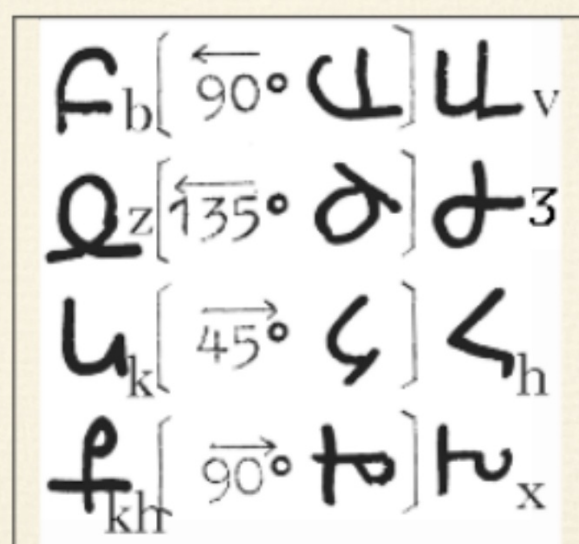

Figure 20. La création des fricatives spécifiques v $ʒ$ h x par rotation et légère modification des non spécifiques b z k kh

La création d'une littérature nationale

1-	2-	3-	4-
Création de l' alphabet arménien, vers 405	Traduction de la Bible en arménien, achevée en 438	Traduction des principales œuvres patristiques, Ve siècle	Âge d' or de la littérature arménienne, entre 440 et 520

lettre danse

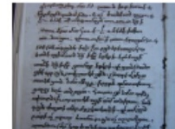
Nom :

Numéroter par ordre chronologique

☐☐☐☐☐☐

Inscrire sous chaque image sa description

Dessin préhistorique ; 1er livre arménien ; papyrus arménien ; Hiéroglyphes ; Inscription Ourartienne ; Enluminure ; écriture notrgir ; écriture bolorgir

L'Antiquité

Défaite de Vercingétorix
à Alésia (~ 52)

Irruption du Vésuve (79)

Conversion de l'Empire romain
au christianisme (312)

**conversion de l'Arménie
par St Grégoire**

0

100

200

300

PÉRIODE HELLÉNISTIQUE (~ 350 à 200)

Arsacides

ART ROMAIN (~ 500 à 350)

**Christianisme
religion officielle
de l'Arménie**

ART DES PREMIERS CHRÉTIENS (200-400)

• Arènes
d'Arles (25)

• Pont du Gard (50)

• Arènes de Nîmes
(90 à 120)

• Mosaïque de Saint-Romain-en-Gal
(fin du IIe et début du IIIe siècles)

• Arc de Constantin (315)

• Amphithéâtre
Flavien (Colisée)
à Rome (80)

• Fin de la construction
du Panthéon à Rome
(128)

• Premières
catacombes
chrétiennes
(fin du IIe siècle)

Le Moyen Âge

Chute de l'Empire romain (476)

Victoire de Clovis
à Tolbiac (496)

Conversion de Clovis
au christianisme (511)

Débarquement
des troupes
arabo-musulmanes
à Gibraltar (711)

Début
de la dynastie
carolingienne
(751)

Charles Martel
arrête les Arabes
à Poitiers (732)

Charlemagne
couronné empereur
à Rome (800)

400

428

451

500

600

700

ART CAROLINGIEN (700-850)

**Bataille d'Avarayr
Concile de Calcédoine**

ART BYZANTIN (500-1450)

• Construction du mausolée
Galla Placidia à Ravenne (Italie)
avec un ensemble exceptionnel
de mosaïques (425-450)

• Mosaïque de la basilique
San Apollinare Nuovo
à Ravenne (520)

• Mosquée de Cordoue
(viiie au xe siècle)

À la mort de l'empereur romain Vespasien

79 ap. J.-C.

À la mort du roi sassanide de Perse Sapor II

379

	-	—	—					
U	U-	U—	U—	U	A	Z	M	Σ
ϱ	ϱ-	ϱ—	ϱ—	ϱ	B	H	N	T
O	O-	O—	O—	O	Γ	Θ	Ξ	Φ
ϳ	ϳ-	ϳ—	ϳ—	ϳ	Δ	K	Π	X
Π	Π-	Π—	Π—	Π	E	Λ	P	Ω
I	I-	I—	I—	I	I	Λ	P	Υ

A **B**

	-	—	—	
U	U _Λ	U _Z	U _M	U _Σ
ϱ	ϱ _B	ϱ _H	ϱ _N	ϱ _T
O	O _Γ	O _Θ	O _Ξ	O _Φ
ϳ	ϳ _Δ	ϳ _K	ϳ _Π	ϳ _X
Π	Π _E	Π _Λ	Π _P	Π _Ω
I	I _I	I _Λ	I _P	I _Υ

C

Figure 12. Le double système de l'alphabet mesopique
A éléments ; *B* valeurs phoniques grecques ; *C* combinaison des éléments et des valeurs)
 (cf. fig. 8)

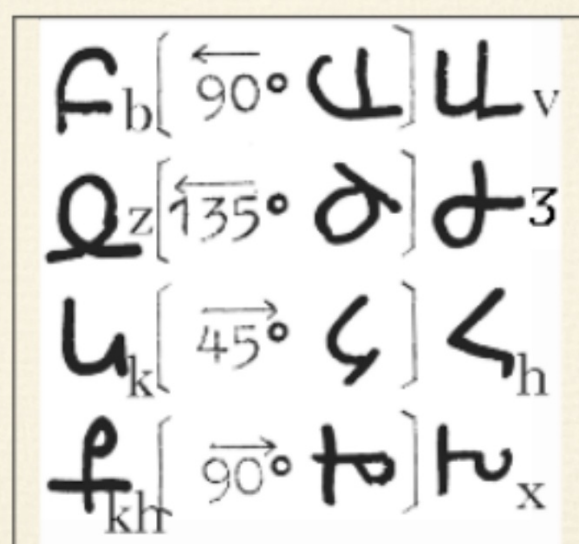

Figure 20. La création des fricatives spécifiques v ʒ h x par rotation et légère modification des non spécifiques b z k kh

[illegible]

[illegible]

La création d'une littérature nationale

1-	2-	3-	4-
Création de l' alphabet arménien, vers 405	Traduction de la Bible en arménien, achevée en 438	Traduction des principales œuvres patristiques, Ve siècle	Âge d' or de la littérature arménienne, entre 440 et 520

armeniens culture

Arménie : La mémoire d'un peuple - 2013

histoire : 3'41 - 6'12

**l'écrit : invention alphabet 9' - 12'
l'alphabet memoire sculpteur 14'57 - 16'
l'évolution :maj min 19'26 - 21'
l'attachement à l'alphabet 28' (identite)**

**manuscrit (+ grd + petit) 7'11 - 8'22
manuscrit : enluminure du 7è 13'32
manuscrit restauration 17'54
manuscrit decoration (vas - cilicie) 23'38 - 29'**

celebration du livre Matenadaran

Matenadaran

musee armenien de france

Avec l'écriture arménienne, l'Arménie dispose désormais de 6 inscriptions au Patrimoine culturel immatériel de l'UNESCO

« L'écriture arménienne et ses expressions culturelles » qui vient d'entrer sur la liste du Patrimoine culturel immatériel de l'humanité établi par l'UNESCO est la 6e inscription de l'Arménie à ce jour.

Le duduk et sa musique avait fait son entrée au Patrimoine culturel immatériel de l'UNESCO en 2008. « L'art des croix de pierre arméniennes et le symbolisme et savoir-faire des Khachkars » avait été inscrit sur cette même liste en 2010. L'interprétation de l'épopée arménienne « Les enrégés de Sassoun » ou « David de Sassoun » entra sur la liste en 2012. « Le lavash : préparation, signification et aspect du pain traditionnel en tant qu'expression culturelle en Arménie » fut inscrit sur la liste de l'Unesco en 2014. Le kochari, la danse collective traditionnelle en 2017.

Krikor Amirzayan